

Rhododendron macrophyllum

Osmo Jussila, kuvat Kristian Theqvist

G. Don 1834 (*R. californicum* Hook.f.)

Pacific rhododendron, California rosebay, California rhododendron, coast rhododendron, big leaf rhododendron

alasuku *Hymenanthes*
sektio *Pontica*
alasektio *Pontica*

Oregonialppiruusu

Ainavihanta, 2 - 9 m korkea pystykasvuinen pensas tai pieni puu. Runko harmaanruskea, karkeakuorinen. Lehdet ovat 7 - 23 cm pituiset, 3 - 7,4 cm leveät, soikeat, lehden tyvi pyöreähkö. Lehdet säilyvät 2 - 3 vuotta, ne ovat kaljut, yläpuolelta tumman vihreät ja alapuolelta vaaleammat.

Violetit, valkoiset tai vaalean violetinpunaiset kukat puhkeavat tiheässä kukinnossa, jossa on 10 - 20 kpl leveän kellomaista 2,8 - 4 cm pituista kukkaa. Emi tiheänukkainen. Kukinta huhti-toukokuussa.

Kotimaa: Pohjois-Amerikan länsiosat meren pinnan tasolta 2000 m korkeuteen etelässä USA:n Kaliforniasta Kanadan British Columbiaan pohjoisessa vuorten huipuilla ja rinteillä. Viihtyy parhaiten rannikon mereisessä ilmastossa.

Kestävyys

Englanti H4 (kestävä kaikkialla Englannissa), USA -21 °C (ARS) USDA 6b, Suomi Ia

R. macrophyllum on alppiruusulaji, jonka löytöhistoria ulottuu 1700-luvulle. Skotlantilainen kirurgi ja kasvitieteilijä **Archibald Menzies** osallistui kapteeni Georg Vancouverin johtamalle maailmanympäryspurjehdukselle 1790 - 1795. Toukokuussa 1792 retkikunta rantautui Havaijilla talvehdittuaan Pohjois-Amerikan länsirannikolle. Nykyisen Washingtonin osavaltion Discovery Bayssa Seattlen lähistöltä Menzies kirjasi mm. kalifornianmansikkapuun (*Arbutus menziesii*) ja alppiruusulajin, joka sai nimekseen *Rhododendron californicum*.

Menziesin mukaan on nimetty useita puuvartistalajeja, joista meilläkin tunnetuin lienee douglaskuusi (*Pseudotsuga menziesii*, Oregon pine), joka ei ole sen enempää kuusi kuin mäntykään, mutta varsin tärkeä talousmetsien havupuulaji. Menzies nimesi valkokukkaisen alppiruusun *Rhododendron californicum*, mutta teoksessaan *General History of the Dichlanyleous Plants* **Georg Don** julkaisi 1834 nimen *R. macrophyllum*, jonka valkokukkaiseksi muodoksi *R. californicum* lopulta alennettiin. Eurooppaan lajin siementä toimitti vasta vuonna 1850 **William Lobb**, yksi varhaisimmis-

R. macrophyllum Turun saaristossa.

ta ammattimaisista "kasvinmetsästäjistä". Lobbin tehtävänä oli toimittaa englantilaiselle **Veitchiin** kauppa-putarhalle eksoottista lisäsmateriaalia.

Lajiepiteetti *macrophyllum*, suurilehtinen ei ole järin osuva. Siihen aikaan kun *R. macrophyllum* nimettiin, tunnettiin Euroopassa vain muutamia elepidootteja *Rhododendron*-lajeja, kuten *R. ponticum* Euroopasta, *R. maximum* ja *R. catawbiense* Pohjois-Amerikan itärannikolta ja ehkä *R. aureum* ja *R. caucasicum* Venäjältä. Ne edustivat sukunsa suurilehtisintä laitaa. Oregonialppiruusun parikymmensenttiset lehdet olivat edellä mainittuihin verrattuna toki suuret, mutta myöhemmin sitten löytyi Himalajalta suvun edustajia, jotka löivät laudalta kaikki aiemmin mitatut dimensiot.

Luontaisena Yhdysvaltain länsirannikolla kasvaessaan oregonialppiruusu viihtyy vuorten rinteillä melko kuivillakin paikoilla, ei koskaan veden vaivaamissa notkoissa. Se ei siedä liiallista aurinkoa eikä tuulta, vaan vaatii puolivarjoisan kasvupaikan harvahkon havumetsän suojassa. Siellä se kasvattaa nopeasti runkoa ja on usein harvaoksainen pieni puu. Laji ei kasva luontaisesti kompaktiksi pensaaksi, joka olisi useimpien alppiruusun kasvattajien toiveissa, vaan on nuoruusvuosinaan pikemminkin ruipelo. Yhtenä lajin menestystekijänä voisi mainita sen myrkyllisyyden. Vain harvat kasvinsyöjät kelpuuttavat oregonialppiruusun ruokalistalleen, ja siksi se saa kasvaa luontaisilla alueillaan melko rauhassa.

Oregonialppiruusun kasvatusta on yritetty muutama otteeseen huonolla menestyksellä Helsingissä Kumpulán kasvitieteellisessä puutarhassa. **Mikael Lindholm** esittelee lajin viljelyhistoriaa seuraavassa: "*Rhododendron macrophyllum* (1990-0328) alkuperä: Wild, Canada, British Columbia, Manning Park, 49°41'N, 121°10'W.

Istutettu alun perin 10 kpl 18.8.1993, 2 kpl kuollut 1994, jäi 8 kpl. Siirretty 3 kpl lohkossaan 25.9.2008,

parempaan kasvupaikkaan. 16/06/2009 poistettu kuoleina.

Rhododendron macrophyllum (2003-0710)
alkuperä: Wild, United States, Oregon, Mount Hood National Forest, 45°18'35"N, 121°50'23"W

Kylvöksessä oli 4 itänyttä, kuolleet, poistettu 24.6.2004. Kylvös poistettiin 15.8.2005.

Kyseistä taksonia ei siis kasva tietokantamme mukaan tällä hetkellä kokoelmisamme."

Myöskään Arboretum Mustilan kokemukset eivät ole liian rohkaisevia. **Jaakko Saarinen** kirjoittaa:

"Onhan tuota kokeiltu. On saatu BC-keruita sekä **Kristianin (Theqvist)** että **Don Welshin** kautta. Oregonista Mt. Hoodilta kerätty erä saatiin Washington Park Arboretumin siemenvaihdon kautta. Nämä kaikki vuosina 2006 - 2011. Ei ole tietoa, että mitään näistä olisi säilynyt hengissä vuotta pitempään, mutta siitä ei voi päätellä muuta kuin, että Anjalan kasvihuone oli huono paikka kyseisen kasvin kasvattamiselle.

Viimeisin (tai itse asiassa toiseksi viimeisin) siemenerä saatiin venäläisen ystävän kautta 2013. Sitä kylvettiin 2017, ja toistaiseksi se on talvehtinut moitteettomasti tai lähes, ja kasvanut nopeasti kuin *R. catawbiense*. Taimet olivat kasvihuoneessa vain ensimmäisen kesänsä, ja sen jälkeen ne ovat olleet kesät ja talvet Näppärin taimikasvattamossa. Kyseisen siemenen alkuperästä meillä ei ole muuta tietoa kuin "Oregon". Erä oli kohtalaisen suuri, joten sitä on myyty myös suurelle yleisölle, mutta kiinnostus on ollut melko vähäistä. Ehkä laji on liian "tavallisen" näköinen.

Viimeisin siemenerä Mustilaan saatiin tosiaan ihan vastikään. Sitä on juuri nyt Rhodokerhon vaihdossa, ja tarkoitus on myös kylvää sitä täälläkin lähipäivinä."

Kristian Theqvist kommentoi www.klorofylli.com keskustelupalstalla oregonialppiruusun viljelyä Turun saaristossa (kestävyydsvyöhykkeellä 1a).

"Sain Oskulta 18 vuotta sitten pienen oregonialppiruusun taimen, ja se on viihtynyt minulla hyvin ja kukkinut luotettavasti jo monien vuosien ajan.

Alkuperä oli ARS 367/00, Shawnigan Lake Vancouverin saari, BC, Canada, 150 m.

Siirsin kaksi oregonialppiruusua taimikasvatusalueelta lammen rantaan. Näiden alkuperä on Brittiläisen Kolumbian sisämaahan päin 1730 m korkeudelta, joten niiden kestävyyden olettaisi olevan parasta mahdollista. Tämän pohjoisempaa lajia ei ole tavattu.

Alkuperä: ARS 118/05, Clive L. Justice, Upper Skagit River, Cascade Mtns., Manning Park, BC, Canada, 1730 m, 49°12'N, 121°02'W / 2 kpl

Olen merkannut nämä provenienssit oheiseen levinneisyyskarttaan punaisilla täplillä. Etäisyys on linnuntietä n. 200 km, mutta oleellisempaa on jälkimmäisen paikan korkeus ja se on kauempana mereltä."

R. macrophyllum levinneisyyskartta.

Myös Kustavissa oregonialppiruusu on melko avoimella ja kuivalla paikalla mäntyjen suojaamassa metsärinteessä kasvanut nopeasti ja kukkinut vuosittain. Puolitoistametriä korkean pensaan olemus on kuitenkin harsu ja lehvästöä vähän, joten koristeellisuus on toistaiseksi vielä melko vaatimaton.

Ehkäpä tavanomainen vaaleanpunainen kukan väri, harvaoksainen kasvutapa ja suhteellisen vaatimaton talvenkestävyys ovat syitä, jotka ovat jättäneet oregonialppiruusun melko harvinaiseksi eurooppalaisissa puutarhoissa.

Lisätieto:

<http://nativeplantspnw.com/pacific-rhododendron-rhododendron-macrophyllum/>

R. macrophyllum, Low Divide Rd, Smith River, Kalifornia.